

"בצרפת, כשרוצים להיבחר שנית במשבר כלכלי, צריך להאשים את העשירים"

הבחירות עדיין לא אבודות לסרקוזי, שיהנה משיירי לה פן ■ הרטוריקה עד לסבב השני של הבחירות, שיתקיים ב-6 במאי, צפויה להתמקד באנטי-גלובליזציה ואנטי-אירופה, והעיקר - לא להזכיר רפורמות ועבודה קשה, כמו שהצרפתים אוהבים

24.04.2012 06:50 מאת: דפנה מאור

<< בשבועיים הקרובים אנחנו עתידים לראות את הפוליטיקאים של צרפת מבצעים תרגילים אקרובטיים שראויים לנערות גומי בקרקס. הזיגזוגים, התפניות, הפופוליזם והדמגוגיה יעלו מדרגה עד זרא בצרפת. בתום הסבב הראשון של הבחירות לנשיאות צרפת מוביל המועמד הסוציאליסטי פרנסואה הולנד, האיש האפור ביותר בעולם, עם 28.5% מהקולות. אחריו הנשיא המכהן, איש הבלינג בלינג, ניקולא סרקוזי עם 27%. שלישית הגיעה מארי לה פן מהימין הקיצוני, שזכתה ב-18% מהקולות, אך לא תתמודד בסבב השני ב-6 במאי.

על כף המאזניים מוטלת יוקרתו של נשיא מכהן שספג סטירת לחי מצלצלת מהציבור, אולם נחשב למי שניסה להציע את צרפת קדימה מבחינה כלכלית וזכה לאמון השווקים. בצד השני נמצא מועמד אפרורי מאוד, שזכה מההפקר בראשות המפלגה עם התפטרותו המהדהדת של דומיניק שטראוס קאהן, ומבטיח לצרפתים מהלכים כלכליים שעלולים לעורר על צרפת את חמת זעמם של השווקים ולפרק את גוש היורו.

למרות שכולם חוזים ניצחון להולנד, פרופ' אלפרד טוביאס, ראש המחלקה ליחסים בינלאומיים באוניברסיטה העברית, אינו משוכנע בכך. "סרקוזי ידוע כבעל מרץ, ספרינטר, הוא דובר טוב, הוא מכיר את המספרים. אני לא בטוח שלהולנד יש את זה. להולנד אין ניסיון ממשלתי. הוא אף פעם לא היה שר בממשלה כלשהי - בניגוד מוחלט לסרקוזי המשופשף". טוביאס מונה את חלוקת הקולות בין הימין לשמאל: "סרקוזי יכול לקבל לפחות שני שלישי מהקולות של אלה שהצביעו לה פן, ולהערכתי 6% יגיעו ממצביעי פרנסואה באיורו, איש המרכז. בסה"כ זה 45% - כמו שיש להולנד. השאלה היא מה יקרה עם 10% הנותרים".

קמפיין מטעם מרקל

צרפת היא אחת המדינות העשירות בעולם. היא מעצמה תעשייתית, חקלאית ותרבותית. במשבר האירופי היא נמצאת בתווך שבין מדינות הצפון החסכניות והעשירות - גרמניה, הולנד והמדינות הנורדיות - למדינות הדרום הנאבקות באבטלה נוראית, חובות וגירעונות.

ד"ר עמנואל נבון, מרצה ליחסים בינלאומיים באוניברסיטת תל אביב, סבור שהמשבר חיסל את סיכוייו של סרקוזי להיבחר מחדש. "סרקוזי חטף משבר כלכלי בינלאומי באמצע הקדנציה שלו. השאלה אם הוא יכול לשרוד פוליטית. הטעות העיקרית שלו היא שהוא לא ניצל את העובדה שבחוקה של הרפובליקה החמישית הנשיא יכול ליהנות מכל העולמות: אם יש לו רוב באסיפה הלאומית הוא יכול לעשות כמעט כל מה שהוא רוצה. הוא יכול להשתמש בראש הממשלה בתור פיוז, כפי שעשו כל הנשיאים הקודמים בצרפת, מדה גול ועד מיטראן. כשהפופולריות של הנשיאים נפגעה, הם הטילו את האשמה בבעיות הכלכליות על ראש הממשלה. אבל סרקוזי הוא קונטרול פריק, הוא נהפך למנכ"ל של המדינה ולכן הוא סופג את כל הטענות", הוא אומר.

נבון משבח את פעילותו של סרקוזי במשבר. "הוא היה פרואקטיבי והצרפתיים העריכו את זה. הוא נפגש עם מרקל כל שני וחמישי, ומרקל עשתה קמפיין למענו - היא קראה לצרפתים להצביע עבורו. היא אמרה שהיא יכולה לעבוד אתו ולא עם הולנד".

עם זאת, ההצלחה הדלה של מנהיגי אירופה בפתרון המשבר היתה השורה התחתונה עבור סרקוזי. "חוץ מלאשר מתן עוד כסף ליוון, כל הפסגות הגורליות נסתיימו בלא כלום", אומר נבון. "בסופו של דבר הצרפתים מרגישים שהם שילמו הרבה כסף מבלי לקבל ויתורים של ממש מיוון".

המשבר לבדו, גדול ככל שיהיה, לא היה הסוגיה הכלכלית היחידה שקובעת את תוצאות הבחירות. יותר משליש מהמצביעים בצרפת הצביעו נגד גלובליזציה ונגד היורו. סרקוזי הוא הנשיא הראשון מזה שלושה עשורים שניסה להעביר רפורמות בצרפת, דלות ככל שיהיו. הוא דיבר על תחרותיות, וניסה לקחת את צרפת לנתיב שבו צעד גרהרד שרודר בגרמניה. "הצרפתים לא רוצים לשמוע נשיא שאומר להם שאין ברירה, שצריך לעבוד קשה יותר, לפרוש לפנסיה בגיל מאוחר יותר, שהגלובליזציה היא עובדה וצריך לחיות עם זה. הצרפתים רוצים לשמוע שברגע שנצא מהיורו ונעניש את העשירים ואת שוק ההון, הכל יהיה בסדר", אומר נבון.

"הימין הצרפתי לא תומך בשוק החופשי, בניגוד לגרמניה ובריטניה", מציין נבון. "המסורת של דה גול, כמו גם של המפלגה של סרקוזי, היא תפישה שמאמינה בהתערבות של המדינה, ולא סומכת על כוחות השוק. בבחירות 2007 היה מועמד אחד ליברלי, אלן נדלה, והוא קיבל פחות מ-2% מהקולות. הפלטפורמה האלקטורלית שלו היתה שוק חופשי. זה מראה כמה הצרפתים לא תומכים בזה. סרקוזי לא היה מרגרט תאצ'ר. הוא דיבר יותר על הצורך לעבוד קשה ולהסתמך פחות על ביטוח לאומי, אבל הגן על התעשייה המקומית".

הולנד, מצדו, נוקט בלשון פופולרית בצרפת. הוא מציע מס הכנסה של 75% למשתכרים מעל מיליון יורו בשנה, הוא מדבר על הרחבת ההוצאה הממשלתית ועל גיוס עשרות אלפי עובדי ציבור - אף שההוצאה הממשלתית בצרפת היא מהגבוהות ב-OECD.

העלת גיל הפנסיה עלתה בחמש שנים של הפגנות

הדברים של הולנד נופלים על אזניים כרויות, בין היתר משום שמדיניות הצנע של אירופה, שמוכתבת על ידי גרמניה והשווקים, לא רק כשלה, אלא אף העמיקה את המשבר בחיי היומיום של כמעט כל אזרחי גוש היורו. הצנע, אפילו לדעת אנשי הממסד הכלכלי הבינלאומי כמו יו"ר קרן המבטע

הבינלאומית כריסטין לגארד, חונק את הצמיחה הכלכלית. בשל כך, הולנד, שלא בדיוק מציע מקורות צמיחה חדשים, זוכה לאהדה. נבון מזכיר ממשלות שכבר ניסו לעשות מהלכים דומים. "ב-1981, כשהסוציאליסטים עלו לשלטון עם מיטראן, הוא נקט במדיניות של רובין הוד: ענישת העשירים, העלאת מסים". התוצאה היתה בריחת הון המונית, והממשלה נאלצה להיכנע לכוחות השוק ולבטל את הגזירות על העשירים. נבון מסביר את האנלוגיה: אז, צרפת היתה נתונה בסכנה שתיאלץ לפרוש מהמערכת המוניטרית האירופית EMS. כיום, מימוש מדיניותו של הולנד לא רק יביא להענשתה על ידי השווקים, הוא גם ידחוף אותה לפרישה מגוש היורו. הולנד זכה לתמיכתו של ז'אן לוק מלנשון, מנהיג חזית השמאל. בתמורה הוא יהיה חייב להכניס לקואליציה את הירוקים ואת השמאל הרדיקלי, מעריך נבון. התוצאה? "השווקים הפיננסיים יתחילו להשתגע ולהעניש את הכלכלה הצרפתית", מזהיר נבון. "גרמניה תאיים בפרישה מהיורו בשעה שהצרפתים מגדילים את הגירעונות".

למנהיגות לא תהיה ברירה אלא לעשות סיבוב פרסה. "הם ינקטו מדיניות שהיא לא זה ולא זה. הם לא יקצצו ויעשו רפורמה, וימשיכו בכיבוי שריפות. ימשיכו לשרוד כלכלית עד הבחירות הבאות", מעריך נבון. צרפת סובלת מגירעון תקציבי מתמשך מאז 1974. נבון וטוביאס מסכימים שהמתווה של הולנד יוביל את צרפת להידרדרות נוסח מדינות דרום אירופה: איטליה, ספרד, פורטוגל ויוון, שסובלות ממיתון, אבטלה קשה וחובות גדלים והולכים.

"יכול להיות שבטווח הבינוני יהיו לצרפת בעיות דומות לשל מדינות הדרום. אין מספיק כסף בקרן המטבע ובאירופה להציל מעצמה כמו צרפת. הם לא יכולים להציל את ספרד ואיטליה, אז משבר של צרפת יהיה סופו של היורו", אומר טוביאס.

"הדרך היחידה לאזן את הספרים בצרפת היא לבצע רפורמות שיצמצמו את ההוצאות הממשלתיות", אומר נבון. "לאף פוליטיקאי בעולם אין אומץ לכך. אפילו לא סרקוזי, שהוא היחיד שעשה רפורמות קצת - ממש קצת - כמו העלאת גיל הפנסיה בממש מעט, זה עלה לו בחמש שנים של הפגנות, וזה גם עולה לו בבחירות.

לטרופ את העשירים

לסרקוזי היו בעיות תדמית קשות. לא רק שהוא אינו בן לאליטה המקומית - הוא גם לא למד באחד מהגרנד אקול המפורסמים, שבהם למדו כל הפוליטיקאים ועשירי צרפת. בנוסף, מוצאו ממשפחה של מהגרים יהודים מהונגריה צייר אותו כאאוטסיידר.

הצרפתים לא אהבו את הסגנון האישי שלו, שעירב ראוותנות נובו-רישיות - "הוא רץ על מדרגות האליזה עם נעלי הנייקי והאיפוד שלו" כדברי נבון - וחוסר ממלכתיות. "זה לא שהוא עממי, אבל הוא פגע בכבוד מוסד הנשיאות".

סרקוזי היה מזהה מאוד עם העשירים, והיה מיודד מאוד עם אילי תקשורת והון, אולם דבר זה לא ייחד אותו בנוף הפוליטי של צרפת. "כולם יודעים שפחות או יותר כל המועמדים הם חברים של אנשי ממון ואנשי תקשורת. זו היתה אחת הבעיות של שטראוס קאהן - אשתו היתה סופר-עשירה, והוא מה שנקרא 'לה גוש קוויאר' - קוויאר של השמאל. הולנד קצת פחות, אבל גם הוא מקושר לאנשי הון ולאנשי תקשורת", אומר נבון.

איך עשויות להסתיים הבחירות? לשני המרוויינים יש עצות דומות לחלק למועמדים. "בצרפת, כשרוצים להיבחר שנית במשבר כלכלי, צריך להאשים את העשירים והאנגלוסקסים. להגיד 'אנחנו נגן על החקלאים שלנו והתעשייה שלנו'. סרקוזי לא עשה את זה, למרות שהוא שיחק בזה קצת", אומר נבון. בשבועיים הקרובים השניים יתמרנו כדי לזכות בקולות של המצביעים למועמדים שנשרו בסיבוב הראשון. "הולנד יכול להמשיך לדבר על הגדלת ההוצאות הממשלתיות ולהעניש את העשירים", אומר נבון. טוביאס אינו מזלזל בסיכויים של סרקוזי, אך הוא צופה שימוש בפופוליזם. "אני חושש שהטון של סרקוזי, מסיבות אופורטוניסטיות, יהיה יותר אנטי-אירופי. בסיבוב הראשון היתה הצבעת מחאה לטובת מלנשון ומארי לה פן, שלהרגשתי, היא של אנשים שלא רוצים יותר אירופה - אלא פחות אירופה. "סרקוזי צריך לנקוט בטון יותר לאומני. לא כדאי לו להיות בעד גלובליזציה בשבועיים הקרובים. הטלת סנקציות על סין, ביטול אמנת שנגן - המאפשרת מעבר חופשי של עובדים בין מדינות האיחוד - הדברים האלה שהוא רמז עליהם כבר, בוודאי ישמחו אנשים רבים".
